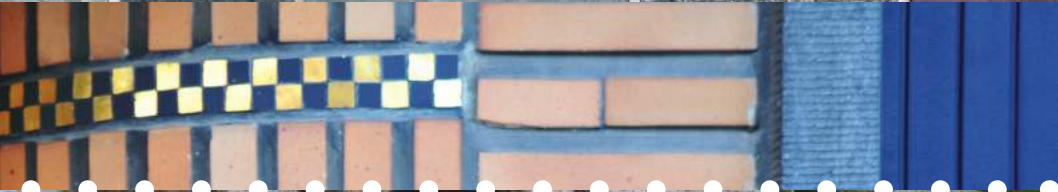

BRUSSEL

NEDER-OVER-HEEMBEEK

À LA CARTE

❖ À LA CARTE: UW GEMEENTE IN DE KIJKER

BEKIJK UW GEMEENTE MET NIEUWE OGEN, ONTDEK AL DE PARELTJES VAN HET ERFGOED DAT U DAGELIJKS OMRINGT, LEER ONGEKENDE HOEKJES KENNEN, VOLG HET PARCOURS EN SPEEL HET SPEL MEE. IN DEZE COLLECTIE WORDEN DE BRUSSELSE GEMEENTES IN DE KIJKER GEZET IN EEN RIJK GEÏLLUSTREERDE EN PRAKTISCHE WANDELBROCHURE, WAARMEE U OP STAP KAN GAAN OF DIE U GEZELLIG THUIS KAN DOORBLADEREN.

❖ BRUSSEL NEDER-OVER-HEEMBEEK À LA CARTE

NEDER-OVER-HEEMBEEK, BEGRENSD DOOR HET KANAAL EN OMRINGD DOOR DRUKKE VERKEERSWEGEN LIJKT EEN BEETJE TERUGGEPOLOID OP ZICHZELF. DIT NUMMER NODIGT U UIT OM HAAR BETER TE LEREN KENNEN.

WIST U DAT HAAR GLOOIINGEN LANG BIJZONDER GELIEFD WAREN, ZOWEL BIJ HEN DIE ZICH ER EEN LANDHUIS KONDEN VEROORLOVEN ALS BIJ DE BRUSSELAARS DIE ER OP ZONDAG IN DE TUINEN VAN DE VELE ESTAMINETS EN GINGUETTES GING VERTOEVEN? IN HET EERSTE DEEL LEEST U HOE DE INLIJVING BIJ BRUSSEL IN 1921 EN DE KOMST VAN DE ZEEHAVEN HIERIN VERANDERING BRACHT EN EEN TRANSFORMATIE IN GANG ZETTE DIE TOT OP VANDAAG VOORTDUURT.

WIJ STELLEN U TWEE HEEL VERSCHILLENDE WANDELINGEN VOOR. DE EERSTE START AAN HET KANAAL EN VERBINDT WAT OVERBLIJFT VAN DE TWEE OUDE DORPSKERNEN, VIA HET HUIDIGE CENTRUM. VOOR DE TWEEDE HEBBEN WE EEN ZUIVER LANDELIJK PARCOURS UITGESTIPPELD, LANGS VELDEN, MOESTUINEN EN BOOMGAARDEN, VIA BEEKJES, RIETVELDEN EN BOSPARTIJEN MET EEN HALTE OP EEN HEEL BIJZONDERE BOERDERIJ.

VEEL WANDELPLEZIER!

RUDI VERVOORT
MINISTER-PRESIDENT VAN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

WANDELINGEN

1. VERLEDEN EN HEDEN

V VERTREK: VILVOORDESESTEENWEG

A AANKOMST: KRUIPWEG

DUUR: 1U30 TOT 2U.

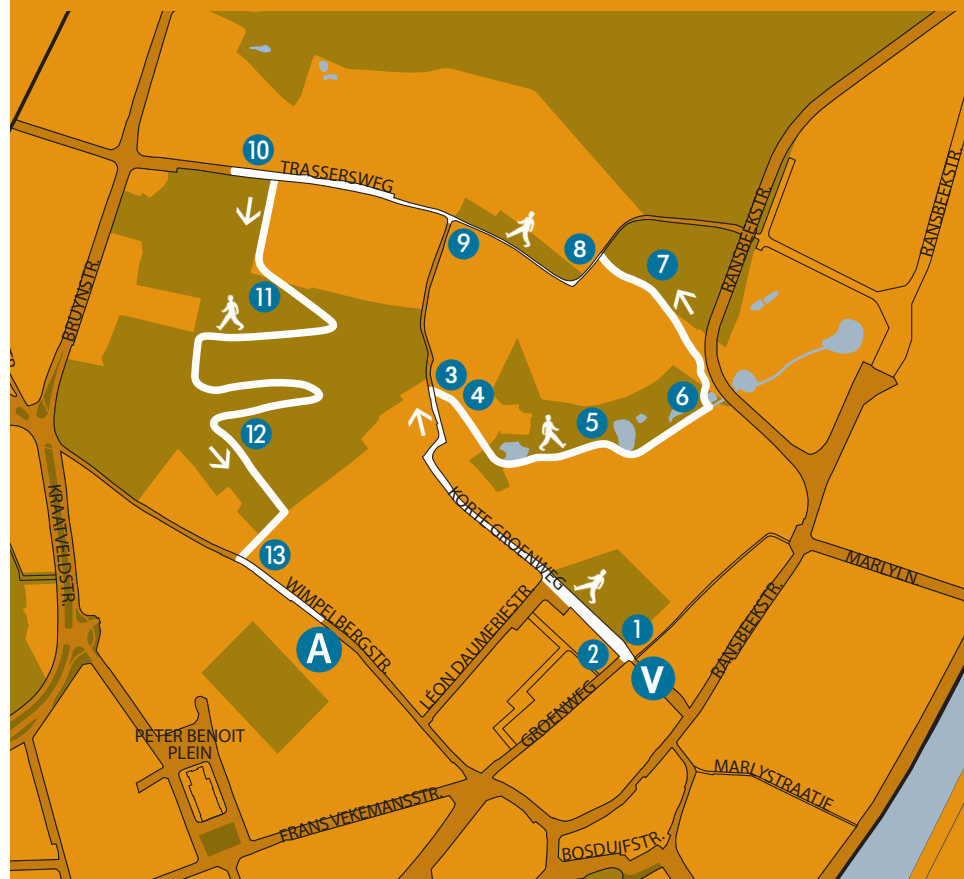

2. GROEN EN VERRASSEND!

V VERTREK: RANSBEEKSTRAAT

A AANKOMST: WIMPELBERGSTRAAT

DUUR: ONGEVEER 2U.

DE OPLOSSINGEN VAN HET SPEL (ZIE MIDDENPAGINA'S). In wijzerzin te beginnen links onderaan: 3I, 4D, 1H, 8F, 5C, 7B, 6E, 9G, 2A.

WIJK IN DE KIJKER

- ✿ **DE OORSPRONG**
- ✿ **UITSPANNINGEN, HERBERGEN, BUITENVERBLIJVEN EN KASTELEN**
- ✿ **EEN GULZIGE KONINKLIJKE BUUR**
- ✿ **NEDER-OVER-HEEMBEEK, WORDT EEN BRUSSELSE**
- ✿ **DE KERK IN HET MIDDEN...**
- ✿ **EEN ENCLAVE**
- ✿ **DE UTOPIE BINNEN HANDBEREIK**
- ✿ **GLAS EN BETON**
- ✿ **EEN GEZONDE WOONOMGEVING**

MEER WETEN?

- D'OSTA, J., *Dictionnaire des faubourgs de Bruxelles*, Ed. Paul Legrain, Brussel, 1989.
- HEYMANS, V., DEMEURE, Q., DE GHELLINCK, B., *Brusselse wandelingen: Neder-Over-Heembeek*, Stad Brussel, Brussel, 2009.
- MEGANCK, M., GUILLAUME, A., *Atlas van de archeologische ondergrond van het Gewest Brussel, Neder-Over-Heembeek*, deel 23, MBHG, Brussel, 2011.
- VERBESSELT, J., *Zo was Heembeek*, Sociaal-Culturele Raad Heembeek-Mutsaard, Brussel, 1984.
- WAUTERS, A., *Histoire des faubourgs de Bruxelles*, Editions Culture et Civilisation, Brussel, 1972.

VERLEDEN EN HEDEN

Op zoek naar wat overblijft van de twee oude dorpskernen.
Duur: 1u30 tot 2u.

GROEN EN VERRASSEND!

Moestuinen, velden, bossen, holle wegen en akkers, een tocht door het groen hart van Neder-Over-Heembeek.
Duur: ongeveer 2u.

NEDER-OVER-HEEMBEEK IN AL ZIJN VERSCHIEDENHEID

BEGIN 19DE EEUW ONTSTOND NEDER-OVER-HEEMBEEK UIT DE VERSMELTING VAN DE DORPEN NEDER-HEEMBEEK EN OVER-HEEMBEEK. SPOREN UIT DE ROMEINSE TIJD WIJZEN OP EEN EVENTUELE BEWONING IN DIE PERIODE MAAR IN DE GESCHIEDSCHRIJVING WORDEN ZE PAS VANAF DE MIDDELEEUEWEN VERMELD.

EEUWENLANG WERD HAAR ECONOMIE DOOR DE LANDBOUW BEHEERST. ZO BEHIELD ZE HET LANDELIJKE KARAKTER DAT NU NOG ALTIJD HAAR AANTREKKINGSKRACHT VORMT. DE AANLEG VAN HET KANAAL VAN WILLEBROEK IN 1561 EN DE ONTPLOOIING VAN DE HAVEN- EN INDUSTRIËLE ACTIVITEITEN HADDEN EEN GROTE IMPACT OP HAAR EVOLUTIE.

IN 1921 ANNEXEERDE DE STAD BRUSSEL DE GEMEENTE IN HET KADER VAN DE ONTWIKKELING VAN DE VOORHAVEN EN TEKENE DEZE AMBITIEUZE STEDENBOUWKUNDIGE PLANNEN VOOR HAAR UIT. DE BOUW VAN DE SINT-PIETER-EN-PALUSKERK TIJDENS HET INTERBELLUM GAF DE AANZET TOT DE ONTWIKKELING VAN EEN NIEUWE KERN, MAAR HET WAREN DE GROTE WEGEN-INFRASTRUCTUURWERKEN VAN NA DE TWEEDE WERELDOORLOG DIE DE VERSTEDELIJKING ÉCHT OP GANG BRACHTEN, MET DE AANLEG VAN WIJKEN MET APPARTEMENTS-GEBOUWEN, EEN VILLAWIJK EN GROTE GEHELEN VAN SOCIALE WONINGEN. OOK DE KOMST VAN SOLVAY EN DE OPRICHTING VAN HET MILITAIR HOSPITAAL HADDEN EEN BELANGRIJKE IMPACT OP DE ONTWIKKELING VAN GEMEENTE. ONDER DE RECENTE DEMOGRAFISCHE DRUK WERDEN NIEUWE WOONPROJECTEN ONTWIKKELD, DIE ECHTER HET GROENE EN OPEN KARAKTER VAN DE GEMEENTE NIET AL TE ZEER HEBBEN AANGETAST.

REDACTIE, OPZOEKINGEN EN ICONOGRAFIE
Annick Schwaiger, studiebureau 21 Solutions –
<https://www.21solutions.eu>

ADVIESCOMITÉ
Vincent Heymans van de Stad Brussel, Harry Lelièvre, Murielle Leseqque en Sybille Valcke van de Directie Monumenten en Landschappen

COÖRDINATIE
Paula Dumont, Directie Monumenten en Landschappen

HERLEZING
Harry Lelièvre, Directie Monumenten en Landschappen

ANDERE ILLUSTRATIES
Brussel Leefmilieu © BIM
Documentatiecentrum Brussel Stedelijke Ontwikkeling
Benoit Elleboudt

De Groene Wandelring N-O-Heembeek, vzw
Directie Generaal Communicatie Defensie
Kaarten: Brussel Urbis ©© – © ARB-GOB Distributie
CIBG, Kunstlaan 20, 1000 Brussel
Openbaar Centrum voor Maatschappelijk
Welzijn van Brussel

R. Temmerman – Coll. R. Walraevens –
Trammuseum Brussel
Schloss Starhemberg, Eferding
Schmitt Global View
Solvay Belgium
Stadsarchief Brussel
Marcel van Meesche
Verzameling Belfiusbank – Académie royale
de Belgique – © ARB-GOB

MET DANK AAN
Het college van Burgemeester en Schepenen van de Stad Brussel, de cel erfgoed van de Stad Brussel, Benoît Elleboudt, Maximilien Fontaine van de Groendienst van de Stad Brussel, Géry Leloutre, Catherine Olbrechts, Julie Coppens, Marc Meganck en Denis Willaumez van de Directie Monumenten en Landschappen.

GRAFISCHE VORMGEVING
www.generis.be

DRUKWERK
Dereume Printing

❖ DE OORSPRONG

Op een zuidelijke, door verscheidene beken doorkruiste helling van de Zennevallei ontstonden twee dorpen, Neder-Heembeek en Over-Heembeek, omgeven door enkele gehuchten zoals Neerleest, Hogeleest, Beizegem, Ransbeek. Deze dorpen worden voor het eerst in de 12de eeuw vermeld en hun naamgeving duidt op een ligging stroomop- en stroomafwaarts van de Heembeek. Er werd hoofdzakelijk graan- en veeteelt beoefend, aangevuld met groenteteelt en tuinbouw, waarvan het gros van de productie voor de stad Brussel en haar gestaag toenemende bevolking was bestemd. De Sint-Pieterskerk en de Sint-Niklaaskerk, alsook de toponymie en de morfologie van sommige oude wegen, herinneren nog aan dit verre verleden.

❖ UITSPANNINGEN, HERBERGEN, BUITENVERBLIJVEN EN KASTELEN

De ontwikkeling van de binnenvaart en de verharding van de steenweg tussen Brussel en Vilvoorde in de 18de eeuw maakten de dorpen toegankelijker en aantrekkelijker. Terwijl notabelen er hun buitenverblijven lieten bouwen, voerden plezierboten de gewone Brusselaars op zondag naar de terrassen en tuinen van uitspanningen, melkerijen en kroegen. Het kanaal stond ook bekend om zijn roeiregatta's. Maar de komst van de spoorweg enerzijds, en de verbreding van het kanaal en zijn transformatie tot zeehaven anderzijds, luidden in het interbellum de doodsklok over deze gelegenheden. De laatste getuigen van dit verleden zijn twee roeiclubs die in 1865 en 1875 werden opgericht en nog altijd actief zijn.

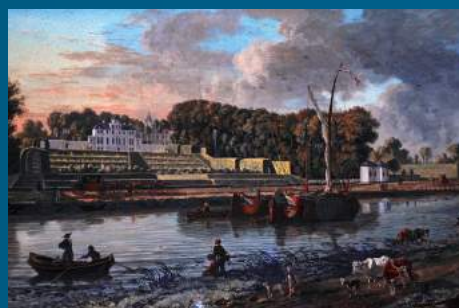
❖ EEN GULZIGE KONINKLIJKE BUUR

In 1814 werden de twee dorpskernen tot één gemeente verenigd. Maar de geleidelijke uitbreiding van het koninklijk domein bedreigde haar grondgebied. In totaal werd 80 hectare grond, waaronder de gehuchten Neerleest en Hogeleest, voor de projecten van de vorst bestemd en door de gemeente Laken geannexeerd. Maar deze koninklijke buur inspireerde ook het eerste grote stedelijke ontwikkelingsproject, dat tussen 1912 en 1917 werd uitgewerkt door de directeur van de gemeentewerken, Raymond Foucart. Dit plan vertrok vanuit de aanleg van grote structuurwegen die waren verbonden met het belangrijke kruispunt *Dikke Linde* enerzijds en de Van Praetbrug anderzijds; toch liet het plan de verkaveling volledig aan het inzicht van de promotoren over. Het was de bedoeling om de gegoede burgerij ertoe aan te zetten zich in de nabijheid van het koninklijk kasteel te komen vestigen. De Daumeriestraat, de huidige Versailleslaan en de Koning Albertlaan zijn de enige straten van het plan die daadwerkelijk werden uitgevoerd.

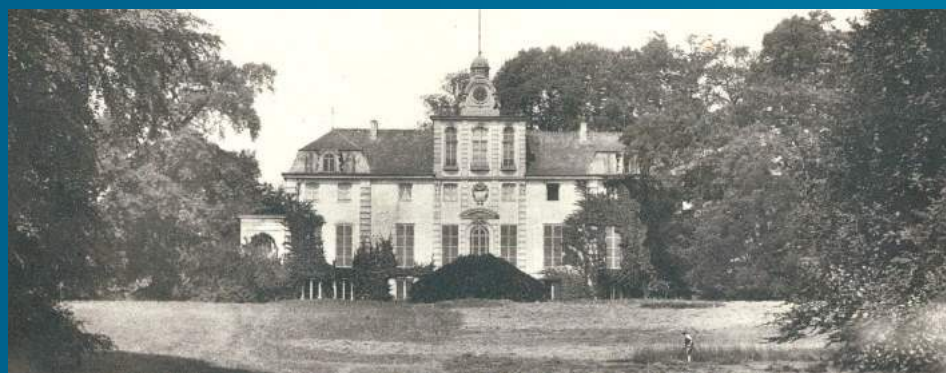
❖ DE VERDWENEN KASTELEN VAN NEDER-OVER-HEEMBEEK

Op de oevers van het kanaal, uitkijkend over de Zennevallei, stonden verscheidene, ondertussen verdwenen buitenhuizen en kastelen. Vermelden we onder meer *het Casteelken*, het kasteel van Moriensart, de kasteelhoeve van Ransbeek, de vroegere heerlijkheid, het kasteel Beyaerd en het landhuis genaamd *Château des Roses*.

Het meest prestigieuze kasteel was dat van Meudon, dat tussen 1759 en 1774 werd gebouwd in opdracht van Ferdinand-Philippe, baron van Boonem en zijn zuster, Marie-Fernande. In de loop der jaren onderging het kasteel verscheidene transformaties, waaronder, eind 19de eeuw, de aanleg van weelderige terrastuinen langs het kanaal

door de laatste eigenaars, de familie de Ro. Op oude afbeeldingen is te zien hoe luisterrijk het kasteel er toen uitzag. Na het overlijden van de laatste bewoner werd het kasteel in 1931 gesloopt en vervangen door een industriële site langs het kanaal; de

aanpalende domeinen van Versailles en Marly was hetzelfde lot beschoren. Een deel van het domein werd tot groene ruimte heraangelegd en in 1997 werd het Meudonpark als landschap beschermd.

❖ NEDER-OVER-HEEMBEEK, WORDT EEN BRUSSELSE

In 1921 annexeerde de Stad Brussel, in het kader van de bouw van de zeehaven, het grondgebied van de gemeenten die langs het kanaal lagen. Met de verwerving van Neder-Over-Heembeek wou de Stad echter niet enkel haar industriële activiteiten verder ontplooiën maar ook beschikken over bouwgronden voor woningen. Om dit dubbele doel te bereiken, werkte ze een algemeen rooilijn- en ontwikkelingsplan uit (1933). Het omvatte het hele grondgebied en wou in één keer de toekomstige ontwikkeling vastleggen. Verschillende zones kregen elk een andere behandeling. Op het plan zien we de lanen van de toekomstige villawijk Wannekouter, alsook een dicht netwerk van rechtlijnige straten van een (niet-uitgevoerde) arbeiderswijk, op de plaats van het Begijnenbos, en enorme percelen, zonder wegeninfrastructuur, voor de industrie langs het kanaal.

❖ DE KERK IN HET MIDDEN...

Na de aanleg van een tramlijn tussen de Beurs en Neder-Over-Heembeek in 1926 begon de bevolking snel toe te nemen. De kerkfabriek klaagde al lang over de verouderde staat van de twee oude kerken en kreeg van de Stad een terrein dat halfweg tussen de twee parochies lag, aan de weg die ze historisch verbond, de Vekemansstraat. Dit werd de commerciële verkeersader van een volledig nieuwe stadswijk waarvan het indrukwekkende kerkgebouw de blikvanger moest worden. De kerk kreeg een groot voorplein. Gelegen halverwege de westelijke helling van de Zenne, zou ze uitkijken op het kanaal waarmee ze via een brede laan zou verbonden worden. De huidige, korte IJzerkruisenlaan is het enige deel van deze monumentale weg dat werd uitgevoerd.

❖ EEN ENCLAVE

Na de Tweede Wereldoorlog zullen de auto en het industriële transport een doorslaggevende rol spelen. De Vuurkruisenlaan en de Van Praetlaan, die de verbinding met het centrum van Brussel verzekerden, werden met het oog op Expo 58 tot stadssnelweg omgevormd om de toegang tot de Heizel te vergemakkelijken. De Vilvoordsesteenweg bediende hoofdzakelijk de bedrijven die langs het kanaal waren gevestigd. Later verzekerden de Ring en de Tyraslaan de toegang tot de industrieën en tot het uitgestrekte complex van het Militair Hospitaal dat de staat in 1972 besliste op grondgebied Neder-Over-Heembeek te bouwen. Vreemd genoeg werden de oude verbindingen met de Romeinssteenweg, zoals de Schapenweg, gewoon afgesneden die dood loopt ergens midden van de velden!

❖ MET DE VOETEN IN HET WATER

Het in 1561 geopende Kanaal van Willebroek bevorderde het binnenvaartverkeer en het goedertransport. Beneden aan de Heembeek werden twee aquaducten gebouwd om het water onder het kanaal naar de Zenne af te voeren. Gedurende de eerste eeuwen van zijn bestaan had het kanaal louter een handelsfunctie, maar vanaf de 17de eeuw ontwikkelden er zich ook buitenverblijven en vrijetijdsactiviteiten, die vooral door veerboten mogelijk werden gemaakt. Deze activiteiten vonden uitsluitend plaats aan

de rand van de dorpskernen, die dan ook nauwelijks door deze ontwikkelingen werden beïnvloed. Een aardig detail is dat verscheidene kroegen, herbergen en lusthuizen Franse namen kozen die verwezen naar de koninklijke residenties *Marly*, *Meudon* en *Versailles* – een wijdverbreide mode in Brussel, vooral in de 18de eeuw.

Zodra de verbinding met het zuiden des lands daadwerkelijk tot stand was gekomen dankzij de aanleg van het Kanaal van Charleroi in 1832, begonnen bedrijven zich langs deze waterweg te installeren. *La Meunerie Bruxelloise*, met haar imposante bakstenen gebouwen, vestigde zich in 1889 op de kanaaloever tegenover Neder-Over-Heembeek. Mouterij-brouwerij *Marly*, in de Meidoornstraat, produceerde niet alleen bieren, maar ook water en limonades onder de naam *Meudon*.

Begin 20ste eeuw werd het kanaal aangepast, verdiept en verbreed met het oog op de aanleg van de Brusselse voorhaven. In 1939, toen deze werken klaar waren, en vooral na 1955, schakelde de ontwikkeling een versnelling hoger. Talrijke bedrijven vestigden zich langs het kanaal. De Budabrug, een hefbrug die in 1955 aan de toegang tot de Brusselse haven werd gebouwd, is een opmerkelijke getuige van dit industriële verleden.

Op het kanaal wordt nog steeds een totaal andere en wat miskende activiteit beoefend: de roeisport. Die wordt gecoördineerd door drie Brusselse clubs, waarvan er twee zich op het grondgebied van Neder-Over-Heembeek bevinden: de *Royal Sport Nautique de Bruxelles* en de *Union Nautique de Bruxelles*. Deze clubs zijn gehuisvest in mooie, naast elkaar gelegen gebouwen in Normandische stijl.

❖ DE UTOPIE BINNEN HANDBEREIK

Een nieuwe wijk, Mariëndaal, vulde het ontwikkelingsplan van 1933 aan. Ze werd tussen 1955 en 1959 door een coöperatieve huurdersvereniging aangelegd op het terrein van een oude steengroeve. Ze volgde het typische plan van de tuinwijk: eengezinswoningen in een uniforme traditionele stijl langs doodlopende straatjes die in een gemeenschappelijke groene ruimte uitmondten. Het reliëf van het terrein werd ten volle benut en versterkte het pittoreske uitzicht van de wijk. De enige wijzigingen die Mariëndaal later zou ondergaan, waren de toevoeging van garages in de jaren 1970 en de bouw van het gemeenschapscentrum in 1991. Tot aan de opening van de Kraatveldstraat was de korte Wimpelbergstraat de enige berijdbare verbindingsweg met de buitenwereld. Mariëndaal ligt nog steeds wat geïsoleerd in het landschap, omgeven door groene zones.

❖ GLAS EN BETON

Na de grote stedenbouwkundige werken in de Vijfhoek richtte Brussel zich op haar randgebieden, waar ze bescheiden woningen bouwde. De architectuurgeschiedenis valt duidelijk af te lezen aan deze hoofdzakelijk collectieve huisvesting. Langs de Kraatveldstraat bouwde bouwbedrijf Amelinckx woontorens die typisch waren voor de jaren 1960-1970. Aan weerszijden van de Versailleslaan ontstond tussen 1968 en 1980 een uitgestrekte wijk van sociale woningen in uiteenlopende vormen en verschillende stijlen, doorkruist door een groene ruimte. In de Vuurkruisenlaan verzezen kleine appartementsgebouwen bestemd voor de middenklasse. Thans moeten energiezuinige gebouwen, zoals de appartementsgebouwen langs de Bruynstraat en de een- of tweegezinswoningen in de Beizegemstraat, de recente snelle bevolkingstoename in Brussel opvangen.

❖ EEN GEZONDE WOONOMGEVING

Vanaf de jaren 1980 probeerde de Stad de moeilijke combinatie van industriële ontwikkeling en een gezonde woonomgeving in goede banen te leiden door bufferzones aan te leggen en het doorgaand verkeer af te remmen. Ze kocht wat overbleef van het voormalige domein Meudon om er een park aan te leggen. Naast het Militair Hospitaal en de industriële zone van de Tyraslaan plantte ze een bos aan. Er kwamen ook twee sportcentra, uitgerust met een indrukwekkende infrastructuur, het ene langs de Groenweg, het andere aan de Lombardsijdestraat. Recenter werd een bewegwijzerde wandelroute aangelegd die door een groot deel van het grondgebied loopt, maar vooral door het Begijnenbosdal, en akkers doorkruist die nog altijd worden bewerkt. *La Ferme Nos Pilifs* – een beschutte werkplaats, een pedagogische ruimte en een belangrijk ontmoetingspunt – evenals moestuinen en boomgaarden moeten de (toekomstige) bewoners lokken.

❖ HALLO, DOKTER?

Aan de rand van het grondgebied van Neder-Over-Heembeek liggen twee grote en wat atypische sites: het onderzoeks- en administratief centrum van de Groep Solway en het Militair Hospitaal Koningin Astrid. De twee sites maakten optimaal gebruik van de beschikbare ruimte en de nabijheid van de stad en haar infrastructures. Solway, dat vooral bekend is om zijn sodaproductie maar dat ook op

talrijke andere gebieden in de chemiesector actief is, vestigde er haar onderzoeks-laboratoria en kantoren in 1952. Nadien werd de site regelmatig uitgebreid en aangevuld, met kantoren, magazijnen, ondergrondse gebouwen, laboratoria, opslagplaatsen, conciërgewoningen, kantines, sportterreinen... Zo werd dit een klein, bijna autonoom dorp. Tussen 1959 en 1965 ontwierp architect Henri Montois hier een aantal gebouwen in een eenvormige stijl, terwijl de latere gebouwen het werk zijn van architect-ingenieur Eléazar Cozac, in samenwerking met architect André Belpalme. De zuivere stijl en het open terrein drukken de moderniteit en soberheid uit die bij de idee van een onderzoekscentrum passen. Het restaurant is versierd met werken in keramiektegels van kunstenaars R. Somville, M.-H. Bataille en C. Lambert.

Het Militair Hospitaal Koningin Astrid ontstond in volle Koude Oorlog. België wou beschikken over een centrum dat een groot aantal gewonden na bijvoorbeeld een kernaanval zou kunnen opvangen. De bouw, die in 1972 begon, baadde meteen in een sfeer van politiek-financiële schandalen die het geheimzinnige waas dat rond de site hing enkel versterkte. In dit van prefab elementen

gemaakte gebouw zijn thans het Brandwondencentrum en het Belgisch Museum voor Radiologie ondergebracht. Maar op de site bevinden zich ook het Centrum voor Rekrutering en Selectie van het Belgische Leger, een ruime waaier van sportvoorzieningen en 300 woningen voor de militairen en hun gezin.

WANDELING 1

VERLEDEN EN HEDEN

START AAN HET KANAAL VOOR EEN ONTDEKKING VAN WAT OVERBLIJFT VAN DE TWEE OUDE DORPSKERNEN. ONDERWEG EEN OPMERKELIJKE KERK EN ENKELE VERRASSENDE VOORBEELDEN VAN DE ARCHITECTUUR UIT DE PERIODE 1920-1970.

PARCOURS: ZIE OMSLAG

VERTREK: VILVOORDESESTEENWEG

V BUS 57 (MEUDON-PAVILJOENEN)

AANKOMST: KRUIPWEG

A BUS 47 EN 53 (ZAVELPUT)

DUUR: 1U30 TOT 2U.

1 DE OVERBLIJFSELEN VAN HET KASTEEL VAN MEUDON, VILVOORDESESTEENWEG, MEUDONSTRAAT, PAVILJOENEN, 18DE EEUW, HEK: 19DE EEUW.

Deze twee paviljoenen in Lodewijk XVI-stijl bewaakten ooit de toegangsdreef naar het domein Meudon. Wat verderop in de Meudonstraat tref je nog een restant van het hek van een andere toegang naar het Kasteel van Meudon, dat in de 18de eeuw werd gebouwd. Op oude afbeeldingen zien we dat het kasteel op de Zennevallei uitkijkt; tijdens zijn hoogdagen werd het omgeven door uitgestrekte tuinen, serres, bijgebouwen en vijvers. In 1935 werd het kasteel gesloopt om plaats te maken voor industriële gebouwen. [Vanop deze plaats kan je goed de opmerkelijke metalen structuur van de Budabrug over het Kanaal zien.](#)

Aan de rechterzijde van de straat bevindt zich het imposante

industriële gebouw van de voormalige Brasserie du Marly. Het decoratief metselwerk op de friezen en de boogvensters toont aan dat een fabrieksgebouw ook esthetisch kon zijn.

Volg de straat tot aan het hek van het kasteel en volg dan de muur van het park links.

2 OVERBLIJFSELEN VAN DE SINT-PETRUS-EN-PAULUSKERK, DE ROMAANSE TOREN, BOSDUIFSTRAAT

Deze toren en de funderingen van het schip zijn de laatste bewaarde elementen van de oude kerk van het dorp Neder-Heembeek, die in 1932 na een blikseminslag volledig in de as werd gelegd. Deze eenbeukige kerk werd in de loop van de 11de eeuw opgetrokken op de plaats van het oorspronkelijke houten gebedshuis uit de 10de eeuw.

In de daaropvolgende eeuwen werd de kerk meermaals verbouwd en vergroot, en in de 12de eeuw werd ze voorzien van deze vierkante toren met schietgaten en gekoppelde vensters. De Romaanse Toren werd in 1960 door de Stad Brussel gerestaureerd.

3 GODSHUIS 'DE VIJF WONDEN VAN CHRISTUS' DE KLUIS, BOSDUIFSTRAAT 20, 1487

Nabij de oude Sint-Pieterskerk en de heerlijkheid stichtte de heer van Neder-Heembeek, Nicolas de Vucht, eind 15de eeuw een godshuis dat onderdak bood aan vijf nooddriftige ouderen. De naam van het godshuis verwijst naar de aanbidding van de Vijf Wonden van Christus. Deze cultus was heel populair in Europa, vooral tijdens de middeleeuwen, en leidde tot de oprichting van diverse broederschappen en een specifieke beeldtaal. Het cijfer vijf wordt symbolisch herhaald in het in vijf woningen opgedeelde gebouw, dat vijf deuren en vijf vensters heeft. Dit zeldzame voorbeeld van 15de-eeuwse Brabantse architectuur werd in de 19de eeuw in een romantische geest gerenoveerd, voordat de Stad het gebouw in 1965 restaureerde. Het ligt in de vrijwaringszone van het Meudonpark dat in 1997 in zijn geheel als landschap beschermd werd. [Stap door tot aan de toegangspoort van het park.](#)

4 MEUDONPARK, BOSDUIFSTRAAT 34

In 1982 werd dit park aangelegd op de resten van het oude domein Meudon, waarvan men deze in 1908 gebouwde monumentale toegangspoort recupereerde. Met haar torentjes met kantelen en schietgaten roept deze poort een geromantiseerd beeld van de middeleeuwen op. In het park staat een gebouw in neoclassicistische stijl dat ooit deel uitmaakte van de stallingen van het kasteel. Als je het pad tot beneden volgt, bereik je een drassig gebied. Erboven, dicht bij het speelplein, staan de ruïnes van een villa in neorenaissancestijl. Ze zijn goed verborgen. Vind je ze? [Verlaat het park en volg de Bosduifstraat. Van hieruit kan je een goed beeld vormen van het oude dorp rond de kerk en de Kluis. Rechts zie je een steegje met kleine arbeidershuizen en wat verder, p de hoek, de gevel met honingraatpatroon van het politiekantoor. Volg links de Frans Vekemansstraat.](#)

5 EIGEN WONING VAN ARCHITECT JAN FELLEMANS, FRANS VEKEMANSSTRAAT 53, 1969

Dit huis is tegelijk woning en atelier van de architect. De gevel is kenmerkend voor deze periode, met brede vensterregisters, borstweringen bekleed met kleine keramiektegels en een inspringende bovenverdieping. In de jaren 1990 renoveerde de architect de asymmetrische benedenverdieping. [Volg de ergegenover liggende laan die naar de begraafplaats leidt.](#)

WANDELING 1

6 BEGRAAFPLAATS VAN NEDER-OVER-HEEMBEEK

De gemeentelijke begraafplaats werd in 1895 in gebruik genomen ter vervanging van de twee oude parochiekerkhoven. Enkele grafstenen afkomstig van de oude kerkhoven zijn in de omheiningmuur ingewerkt. De graven worden bewaakt door drie opmerkelijke boomhazelaars. Achteraan zie je het grafmonument van de familie de Ro (1918), een notarissenfamilie die de laatste eigenaar van het kasteel van Meudon was. Boven de poort prijkt een gesluerde schedel rustend op een palmtak. Het bas-reliëf erboven stelt de 'goddelijke deugden' voor die de mens moeten leiden in zijn relatie tot de wereld en tot God. Binnen stellen glas-in-loodramen de heilige Carolus Borromeus en de heilige Joris voor.

Welke deugden worden uitgebeeld door de voorwerpen die de engeltjes op het bas-reliëf vasthouden?

7 VOORMALIG GEMEENTEHUIS, INSTITUT VLAESENDAEL, FRANS VEKEMANSSTRAAT NR. 71-73, 1864

Tot aan de annexatie van de gemeente door de Stad Brussel was dit neoclassicistische gebouw het gemeentehuis. Het vertoont alle kenmerken van deze stijl: heldere lijnen, brede rechthoekige of rondboogige muuropeningen, een regelmatige en symmetrische indeling. Het pand wordt nu door een school ingenomen.

Sla aan het kerkplein rechtsaf. Op nummer 26 van de Pauwelsstraat bevindt zich een huis in art-decostijl met enkele interessante details.

8 PASTORIE VAN DE SINT-PIETER-EN-PAULUSKERK, SINT-PIETER EN PAUWELSSTRAAT 11, ARCHITECT: F. MALFAIT, 1935

Dit is een interessant voorbeeld van modernistische architectuur met invloed van de Amsterdamse School. Het is het werk van François Malfait, stadsarchitect van Brussel. Het geheel, in baksteen en onder een plat dak, vertoont de typische elementen van deze stijl zoals de ronde vorm van het trappenhuis en de horizontale vensterregisters die de compositie domineren. De toegang is met faiencetegels versierd.

Welk element verraadt de functie van het gebouw?

Het kruis boven de toegangsdeur.

Keer terug naar de kerk en bewonder haar decoratieve elementen, de ritmes van het metselwerk en het schrijnwerk van de abside en de zijbeuken.

9 SINT-PIETER-EN-PAULUSKERK, PETER BENOITPLEIN, ARCHITECT: JULIEN DE RIDDER, 1935

Deze monumentale kerk oogt streng en massief en is vanuit het centrum van Brussel te zien! Ze is gemaakt van beton en bekleed met donkere baksteen maar is rijk aan details en heeft een interessante volumewerking. De twee kerktorens zijn een verwijzing

naar de twee oude kerken. De fraaie opengewerkte bas-reliëfs in het portaal zijn van Paul Stoffijn. Ze stellen hoofdzakelijk oudtestamentische taferelen voor. Met de bouw van de kerk en de aanleg van het grote kerkplein, halverwege tussen de twee oude dorpskernen, kreeg Neder-Over-Heembeek een heus centrum. Langs het kerkplein loopt de handelsstraat. De stijl van de meeste huizen rond de kerk en langs de Vekemansstraat verraadt dat ze in dezelfde periode zijn ontstaan.

Neem eventjes de tijd voor ons spel op de middenpagina!

Steek de Vekemansstraat over en volg de IJzerkruisenlaan. Ga rechtsaf naar de Leo XIII-sstraat. Op nummer 11, rechts, zie je een huis in cottagestijl dat niet echt in het straatbeeld past.

10 MODERNISTISCH HUIS, LEO XIII-STRAAT NR. 15, 1934.

Dit huis met zijn heldere lijnen en zijn donkerrode baksteen illustreert perfect de modernistische stijl onder invloed van de Amsterdamse School. Het eenvoudige rechthoekige volume rust op een hardstenen sokkel. Horizontale en verticale muuropeningen verlevendigen de gevel, terwijl een langwerpig venster het trappenhuis verlicht. Het geheel wordt door een plat dak overdekt.

Hiertegenover staan twee huizen van eenzelfde architect die echter een totaal verschillende stijl vertonen (nummers 40 en 42).

Volg de Leo XIII-sstraat. Let rechts (nr. 13) op de functionalistische stijl van de Ecole Saint-Nicolas en op het ritme van haar gevel.

11 VOORMALIGE SINT-NIKLAASKERK, SINT-NIKOLAASPLEIN NR. 5

De oude parochiekerk van Over-Heembeek wordt al vanaf de vroege 12de eeuw in de geschriften vermeld. Het oorspronkelijke gebouw werd in de loop van die eeuw vervangen door een eenbeukige Romaanse kerk waarvan de plattegrond vrij dicht aanleunde bij die van de kerk van Neder-Heembeek die we aan het begin van de wandeling hebben gezien. Ze raakte in verval maar werd vanaf 1710 meermaals heropgebouwd en gerenoveerd. De huidige gevel in barokstijl dateert uit 1739. In 1939 werd de kerk ontwijfd en in 1940 werd ze als monument beschermd; thans bevindt er zich een cultureel centrum.

12 KERKPLEIN EN NEOCLASSICISTISCHE HUIZEN, SINT-NIKOLAASPLEIN NUMMERS 23 TOT 28

Naast de kerk vinden we enkele grafstenen die waren achtergebleven na de sluiting van de oude parochiale begraafplaats. Het kerkplein van de Sint-Niklaaskerk heeft nog steeds de vorm die op de 18de-eeuwse plannen wordt aangegeven. In de loop van de eerste helft van de 19de eeuw werden er enkele fraaie huizen gebouwd die een homogeen neoclassicistisch geheel vormen.

13

14

Ze hebben hun oorspronkelijke uitzicht, hun heldere lijnen en hun grote rechthoekige muuropeningen bewaard. *Keer langs de Filip Vander Elststraat naar de Karel Cammaertstraat terug.*

13 HUIS IN ART-DECOSTIJL, KAREL CAMMAERTSTRAAT NR. 32, 1929, ARCHITECT ONBEKEND

Dit huis valt op door zijn ligging, in de aslijn van de Filip Vander Elststraat. Het vertoont kenmerken van de cottagestijl zoals de bowindows aan weerszijden van de ingangsportiek en de vorm van het centrale dakvenster. Door de boeiende afwisseling van materialen en kleuren – natuursteen, het decoratief metselwerk, leisteen voor het mansardedak, rode kleurtoetsen in het schrijnwerk leunt het aan bij de art deco.

Sla linksaf de Karel Cammaertstraat in en volg ze tot aan de Kraatveldstraat.

14 NEOCLASSICISTISCHE IDENTIEKE HUIZEN, KRAATVELDSTRAAT 15-17

Deze bescheiden huizen – alweer een voorbeeld van de neoclassicistische architectuur in Over-Heembeek – zij aan zij geplaatst lijken zich wat verloren voelen, zo zonder burenen. In de jaren 1930 werd de rooilijn van de Kraatveldstraat gewijzigd, waardoor ze nu wat uit de as staan. *Stap door tot aan de Frans Vekemansstraat, sla rechtsaf en ga dan onmiddellijk opnieuw rechts, de Beizegemstraat in. Wat verderop,*

aan de Kruipegweg, zie je twee oude lage huizen (nr. 76 en 80) die er al stonden voordat de straat werd aangelegd en die niet echt in de nieuwe rooilijn passen.

Neem de Beizegemstraat: je ontdekt er nog enkele fraaie voorbeelden van de interbellumarchitectuur.

15 HOEVE DEN BELS, BEIZEGEMSTRAAT 56

Deze hoeve, die thans bekendstaat onder de naam Hoeve Den Bels, is een van de laatste voorbeelden van de Brusselse plattelands-architectuur. In de 17de eeuw maakte de hoeve wellicht deel uit van het landbouwdomein van de heren van Over-Heembeek. De huidige gebouwen dateren waarschijnlijk uit de 18de en 19de eeuw. Ze hebben bakstenen gevels en rusten op hardstenen sokkels. Ze staan rond een geplaveide binnenkoer: links een laag gebouw, en haaks op de straat twee imposantere gebouwen, links het hoofdgebouw en rechts de schuur. Op de muur van de schuur prijkt een beeldje van de Madonna met Kind.

Ertegenover zie je een recente realisatie bestaande uit woningen die het Brusselse OCMW in 2014 bouwde.

WANDELING 2

GROEN EN VERRASSEND!

MOESTUINEN, MOERASLAND, HOLLE WEGEN EN AKKERS, EEN TOCHT DOOR HET GROENE HART VAN NEDER-OVER-HEEMBEEK. TREK STEVIGE SCHOENEN AAN EN WARM JE SPIEREN MAAR GOED OP VOOR DEZE FIKSE WANDELING!

PARCOURS: ZIE OMSLAG

V VERTREK: RANSBEEKSTRAAT BUS 47 EN 57 (GROENWEG)

A AANKOMST: WIMPELBERGSTRAAT RANSBEEKSTRAAT 47 (BOSDUIF), KRAATVELDSTRAAT BUS 53 (MARIËNDAAL)

DUUR : ONGEVEER 2U.

1 LOOFGANG, KORTE GROENWEG

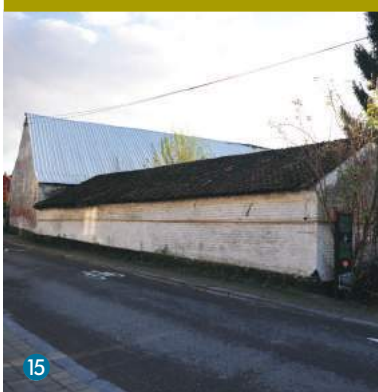
Kijk eens hoe die bomen met hun gekromde silhouet dit pad een bijzonder uitzicht geven! Het gaat om een oude loofgang, en de bomen zijn hagebeuken. Wellicht werden de bomen oorspronkelijk als heg aangeplant, maar zodra ze niet langer werden gesnoeid, konden ze zich vrij ontwikkelen. De meeste loofgangen bakenen landbouwpercelen af. Ze zijn ecologisch bijzonder belangrijk doordat de bladeren van de hagebeuk wel verdorren tijdens de herfst maar niet afvallen. Zo ontstaat een ideale omgeving waarin vogels graag nestelen. Op de censuskaart van de abdij van Grimbergen uit 1699 is een bomenrij die het eigendom afbakt op deze plek geattesteerd. Wellicht liep er al een pad langs het eigendom dat op dit plan te zien is.

De haagbeuk biedt nog andere voordelen. Welke?

Deze hardhoutbomen vormen uitstekend materiaal voor schrijnwerk en voor houtbewerking in het algemeen; ze leveren tevens goed brandhout.

2 GEMEENSCHAPPELIJKE BOOMGAARD: KRUISSING GROENWEG EN KORTE GROENWEG

Aan de overzijde van de straat heeft de Stad Brussel een gemeenschappelijke boomgaard aangelegd voor de wijkbewoners, die hier naar believen fruit kunnen komen plukken. De hoogstammige fruitbomen, oude en robuuste soorten, zijn ideaal voor de biodiversiteit want ze worden bezocht door een gevarieerde fauna en trekken bijtjes en andere insecten aan. *Volg de Korte Groenweg tussen de akkers en moestuinen links en het sportcentrum en de stadsspeelpleinen rechts. Sla ter hoogte van de parkeerplaats van het Sportcentrum rechtsaf en volg de zandweg die langs de tennisbanen loopt.*

15

15

15

1

2

3 DAL VAN DE TWEBEEK

Om verschillende soorten biotopen te ontwikkelen werden moerasgebieden, drasland, vijvers en rietvelden aangelegd langs de Tweebeek, een wat onopvallende waterloop die zich in talrijke kleine takken opsplijst. Tijdens de 19de eeuw werden hier visvijvers gegraven die met elkaar werden verbonden door kanaaltjes die ze van vers water voorzagen en tegelijkertijd het terrein afwaterden. Dit dal is als zone met hoge biologische waarde beschermd door het Gewestelijk Bestemmingsplan. *Volg het vlonderpad.*

4 MOERASSIG ELZENBOS

In dit bos aan het einde van de vallei groeien bomen die graag pootjebaden: vooral zwarte elzen, maar ook enkele wilgen en populieren. Op de onstabiele ondergrond kunnen de volwassen bomen echter makkelijk omvallen, daarom worden ze regelmatig geroid. Er gedijt hier interessante plantensoorten die typisch zijn voor drasland, maar ook de fauna is de moeite waard, want er leven hier tal van amfibieën (alpenwatersalamander, gewone pad, bruine kikker). In de bronnen van de Tweebeek hebben zich zeldzame algen ontwikkeld. Fycologen, allen daarheen!

5 VIJVERS

Als beheerder van het Dal van de Tweebeek heeft de Dienst Groene Ruimten van Brussel de kanaaltjes

die het water draineren afgesloten. Zo maken de vijvers en het moerasig gebied nu een optimale ontwikkeling van de aquatische biodiversiteit mogelijk. Door het gedifferentieerde beheer van de zones ontstaan verschillende habitats, zodat bijvoorbeeld de amfibieën zich hier makkelijk kunnen voorplanten en voeden.

De blauwe reiger strijkt hier vaak neer. Weet je waarom?

Op het menu van de blauwe reiger staan onder meer amfibieën.

6 RIETVELD

Rietvelden zijn schaars geworden in onze contreien, want ze vormen een kwetsbare habitat die een specifiek beheer vereist. Het riet wordt regelmatig afgesneden om een deel van het watervlak open te houden, het dichtslibben door de afzetting van organisch materiaal te beletten en de hergroei van het riet te stimuleren. Hier gedijt een flora die typisch is voor de Brusselse draslanden: de gele lis, de pitrus, het veerdelig tandzaad, de blauwe waterereprijs (zeldzaam!), het liesgras en de grote lisdodde. De rietvelden herbergen ook veel verschillende watervogels: waterhoenen, meerkoeten, eenden... allemaal vinden ze hier de ideale omgeving om te nestelen en zich te voeden.

Weet je welk muziekinstrument van riet wordt gemaakt?

De panfluit.

Sla aan het einde van het pad linksaf en volg de voetgangersweg door het bos.

7 BOSLANDSCHAP

Wist je dat deze beboste percelen nog niet zolang geleden akkerland waren? Deze aan de natuur teruggegeven zone werd in de loop van de jaren 1980 door de Stad Brussel, eigenaar van een aanzienlijk deel van de terreinen, beplant met gevarieerde boomsoorten – linde, eik, zoete kers. Hogerop zie je, doorheen het bos, jongere bomen aan de bosrand. De grens van de hoger gelegen akker is de voorbije jaren inderdaad met bomen beplant om te beletten dat de modder bij hevige regenval naar de dalbodem loopt en het water daar vervuult.

Sla boven aan de trap links de Trassersweg in.

8 HOLLE WEG

Holle wegen zijn oude verkeerswegen die zogenoemde *coulisselandschappen* doorkruisen; ze lopen tussen taluds die vaak bebost zijn of die aan een of beide zijden door een heg worden begrensd. Deze wegen ontstaan door de ophoping van stenen of zand of, in het geval van hellende wegen, door erosie. In dit deel van Neder-Over-Heembeek vinden we nog drie wegen van dit type: de Wimpelbergstraat (bovenste deel), de Groenweg (idem), en het wegdeel dat naar boven leidt en dat we hier volgen. In deze zones heerst een rijke biodiversiteit van zowel flora als fauna.

Bijvoorbeeld, de gediversifieerde vegetatie vormt ideale legplaatsen voor solitaire bijen en andere insecten, of schuilplaatsen voor kleine knaagdieren. Daarenboven spelen deze zones een belangrijke rol als ecologische verbindingzones.

Rechts kan je de site van Solvay zien.

9 TWEË HUIZEN, KORTE GROENWEG 145 EN 147

Tijdens het interbellum voorzag een stedelijk ontwikkelingsproject in de verkaveling van het hele grondgebied van Neder-Over-Heembeek. Het was de bedoeling om van deze weg een straat met rijhuizen te maken, maar de geringe demografische druk besliste daar anders over. Zo werden enkel deze twee huizen gebouwd, die er nu wat verloren bij staan. Het huis rechts is in art-decostijl; de vorm en de plaatsing van de muuropeningen en de afwisselingen van materialen en kleuren zorgen voor een fraaie gevel. *Volg de Trassersweg.*

Hier kan je genieten van mooie vergezichten met links de zetel van de NAVO en de industriële zones, maar ook op het centrum van Brussel en, op de voorgrond, de aan de heiligen Petrus en Paulus toegewijde kerk die trots boven het grondgebied uittoert.

Volg de Trassersweg langs de akker. Sla rechtsaf naar de parkeerplaats van de boerderij Ferme Nos Pilifs.

10 FERME NOS PILIFS, TRASSERSWEG 377

Deze beschutte werkplaats biedt gevarieerde diensten en activiteiten aan, zoals groenteteelt, tuinbouw, een herberg, een bakkerij, een kinderboerderij. De site wordt ecologisch gerund en omvat ook een park en diverse zones voor de sensibilisering rond ecologie. Het is hier echt aangenaam vertoeven. Je kan er iets eten, er een is speelplein... Rechts zie je een gebouw gemaakt van stroleem. *Keer terug naar de Trassersweg en volg dan rechts de voetgangersweg tussen de akker en de omheining.*

Ga naar de weg met de houten afsluiting en sla daar rechtsaf.

11 HALFNATUURLIJK GEBIED VAN HET BEGIJNENBOSDAL

Tijdens het ancien régime behoorde het Bos toe aan het Groot Begijnhof van Brussel. Het ging om een witsteengroeve. Begin 20ste eeuw bevonden zich hier talrijke snijbloemkwekerijen. In de jaren 1980 werd het plan opgevat om van het dal een vuilnisbelt te maken, maar de dienst groene ruimten van de Stad Brussel stak daar een stokje voor door populieren aan te planten, een snelgroeiende boomsoort. Rond 2010 waren de populieren oud genoeg om te worden gekapt. Sindsdien is de natuur heer en meester op de site.

Bijzondere zorg wordt besteed aan de verscheidenheid van habitats en landschapstypes. Afhankelijk van de vochtigheidsgraad van de bodem werden verschillende inheemse boomsoorten aangeplant: eiken, esdoorns, linden, espen, elzen, haagbeuken, iepen.

Volg de weg verder tot aan het dal.

Neem, aan het einde van de talud, rechts het pad omhoog.

12 DE CONSERVATIE BOOMGAARD

Om het biologische kapitaal van het Begijnenbosdal te verhogen en het maaswerk van habitats en schuilplaatsen voor de fauna aan te vullen, heeft de Stad Brussel, beheerder van de site, hier een boomgaard met oude variëteiten van hoogstammige fruitbomen aangeplant, vooral appel- en perenbomen. Ze creëren een nestplaats en leveren voedsel voor insecten en vogels. De bewoners kunnen hier fruit komen plukken. De oude fruitvariëteiten bieden het voordeel sterker te zijn en kunnen zo in stand worden gehouden. Vanuit de tuin heb je een mooi uitzicht op het Begijnenbosdal en de stad.

Keer enkele meters in de richting van het beboste deel terug; je ziet er een gebouw met collectieve woningen. Dankzij zijn uitstekende energie- en milieuprestaties vervult dit gebouw een voorbeeldfunctie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Volg de weg rechts van de boomgaard. Sla rechtsaf, de Wimpelbergstraat in, en dan linksaf; volg de straat.

13 WIMPELBERGSTRAAAT

In haar hogere gedeelte heeft de Wimpelbergstraat haar karakter van holle weg bewaard, terwijl het lagere gedeelte een staalkaart van huizentypes uit verschillende periodes lijkt. Sommige woningen dateren uit de jaren 1930 en 1940 en zijn enkel via een steile trap toegankelijk. Het stedelijk ontwikkelingsplan uit 1933 voorzag in de nivellering van de Wimpelbergstraat. De ontwerpers van de eerste huizen die er werden gebouwd, volgden braaf de voorschriften... voor een ophoging die er nooit is gekomen!

En zo zijn we aan het einde van onze wandeling gekomen.

Je kan via de Kraatveldstraat terugkeren of naar het centrum van Neder-Over-Heembeek afdalen.

EN VISITE CHEZ SAINT PIERRE ET SAINT PAUL

Les églises sont parfois appelées « maison du Seigneur ». Bien entendu, la maison du Seigneur est un peu différente de la vôtre ou de la mienne. Connaissez-vous les noms des différentes parties qui composent une église ?

Nous avons donné une couleur différente à chaque partie de l'église.

Quelle photo correspond à quelle partie ?

Inscrivez le numéro correct dans la première case.

Quel terme correspond à quelle partie ?

Inscrivez le numéro correct dans la deuxième case.

- A. Narthex ou porche
- B. Chœur
- C. Transept
- D. Nef
- E. Rosace
- F. Abside
- G. Sacristie
- H. Parvis
- I. Tours

OP BEZOEK BIJ SINT-PIETER EN SINT-PAULUS

Kerken worden ook wel het 'Huis van de Heer' genoemd. Natuurlijk ziet het Huis van de Heer er iets anders uit dan dat van u en mij. Kunt u de verschillende delen waaruit een kerk bestaat benoemen?

We hebben elk deel van de kerk een aparte kleur gegeven.

Welke foto komt overeen met welk deel?

Schrijf het juiste nummer in het eerste bolletje.

Welke term komt overeen met welk deel?

Schrijf de juiste letter in het tweede bolletje.

- A. Narthex of portaal
- B. Koor
- C. Transept
- D. Ship
- E. Roosvenster
- F. Apsis
- G. Sacristie
- H. Voorplein
- I. Torens